

ΧΩΡΙΣ ΠΑΤΡΙΔΑ ΚΑΙ ΘΕΟ

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

- Η ΛΕΣΧΗ «ΔΟΥΜΑΣ» Ή Η ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΡΙΣΕΛΙΕ,
μτφρ. Δημήτρης Δημουλάς, 1998
- ΤΟ ΑΙΝΙΓΜΑ ΤΗΣ ΣΕΒΙΛΛΗΣ, μτφρ. Δημήτρης Δημουλάς, 1999
- Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΗΣ ΞΙΦΑΣΚΙΑΣ, μτφρ. Χάρης Παπαγεωργίου, 2001
- Ο ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΗΣ ΦΛΑΝΔΡΑΣ, μτφρ. Βερίνα Χωρεάνθη, 2002
- Ο ΝΑΥΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ, μτφρ. Δημήτρης Δημουλάς, 2002
- Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΟΥ ΝΟΤΟΥ, μτφρ. Δημήτρης Δημουλάς, 2004
- Ο ΛΟΧΑΓΟΣ ΑΛΑΤΡΙΣΤΕ, μτφρ. Δημήτρης Δημουλάς, 2005
- Η ΚΑΘΑΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ, μτφρ. Δημήτρης Δημουλάς, 2005
- Ο ΗΛΙΟΣ ΤΗΣ ΜΠΡΕΝΤΑ, μτφρ. Δημήτρης Δημουλάς, 2006
- Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΤΩΝ ΜΑΧΩΝ, μτφρ. Δημήτρης Δημουλάς, 2007
- ΤΟ ΧΡΥΣΑΦΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ, μτφρ. Δημήτρης Δημουλάς, 2008
- ΤΟ ΚΙΤΡΙΝΟ ΓΙΛΕΚΟ, μτφρ. Δημήτρης Δημουλάς, 2012
- ΤΟ ΤΑΝΓΚΟ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΦΡΟΥΡΑΣ, μτφρ. Τιτίνα Σπερελάκη, 2013
- ΚΟΥΡΣΑΡΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ, μτφρ. Δημήτρης Δημουλάς, 2014
- Η ΥΠΟΜΟΝΗ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΣΚΟΠΕΥΤΗ,
μτφρ. Τιτίνα Σπερελάκη, 2015
- ΚΑΛΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΣΕ ΣΚΟΤΕΙΝΟΥΣ ΚΑΙΡΟΥΣ,
μτφρ. Τιτίνα Σπερελάκη, 2017
- ΦΑΛΚΟ, μτφρ. Τιτίνα Σπερελάκη, 2018
- Ο ΟΥΣΑΡΟΣ, μτφρ. Τιτίνα Σπερελάκη, 2019
- ΕΥΑ, μτφρ. Τιτίνα Σπερελάκη, 2019
- ΣΑΜΠΟΤΑΖ, μτφρ. Τιτίνα Σπερελάκη, 2021
- Ο ΙΤΑΛΟΣ, μτφρ. Τιτίνα Σπερελάκη, 2023
- ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ, μτφρ. Τιτίνα Σπερελάκη, 2025

ΑΡΤΟΥΡΟ ΠΕΡΕΘ-ΡΕΒΕΡΤΕ

χωρίς πατρίδα και θεό

Ελ Σιντ

ή μια ιστορία συνόρων

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Μετάφραση από τα ισπανικά

ΤΙΤΙΝΑ ΣΠΕΡΕΛΑΚΗ

«Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου».

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 676

Αρτούρο Πέρεθ-Ρεβέρτε, *Χωρίς πατρίδα και θεό*

Arturo Pérez-Reverte, *Sidi*

Μετάφραση: Τιτίνα Σπερελάκη

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Διορθώσεις-Επιμέλεια: Αχιλλέας Χρηστίδης

Σελιδοποίηση: Αλέξιος Μάστορης

Εικαστικό εξωφύλλου: © De Agostini / Getty Images / Ideal Image

Copyright® Arturo Pérez-Reverte, 2019

Copyright® για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ

(Εκδόσεις Πατάκη), 2023

Πρώτη έκδοση στην ισπανική γλώσσα από τις εκδόσεις Alfaguara / Penguin

Random House Grupo Editorial, S.A.U., Βαρκελώνη 2019

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη.

Αθήνα, Ιούλιος 2026

KET Z342 ΚΕΠ 442/26

ISBN 978-618-07-1293-3

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΙΝΘΟΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),

570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

*Στον Αλμπέρτο Μοντανέρ,
αναπόφευκτα.*

Έθιμα μιας άλλης εποχής
ιπποτικής και άγριας,
τότε που σφάζαμε Μαυριτανούς
για να δοξάσουμε τον Θεό.
Τέτοια είναι όμως η ιστορία μας:
δεν φταίω αν είναι βάρβαρη·
μόνο καθήκον μου να προειδοποιώ
τον λαό μου όταν την αφηγούμαι.
José de Zorrilla, Ο θρύλος του Ελ Σιντ

Υπάρχουν άνθρωποι
πιο αλησμόνητοι
από έθνη ολόκληρα.

Elizabeth Smart

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η ΕΦΙΠΠΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ [13]

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΠΟΛΗ. [139]

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η ΜΑΧΗ [261]

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΤΟ ΣΠΑΘΙ [395]

Ευχαριστίες [445]

Το *Χωρίς πατρίδα και θεό* είναι ένα έργο μυθοπλασίας στο οποίο, με την ελευθερία της λογοτεχνίας, συνδυάζω ιστορία, θρύλο και φαντασία. Απλοποίησα κατά το δυνατόν τη μεταγραφή των εκφράσεων από την αραβική γλώσσα. Πραγματικά επεισόδια, όπως η εξορία του Ελ Σιντ (ή Σίντι, όπως πρώτοι τον αποκάλεσαν οι Μαυριτανοί) και μάχες, όπως του Αλμενάρ και του Πινάρ ντε Τέμπαρ, παραλλάσσονται ή συγχωνεύονται ανάλογα με τις αφηγηματικές ανάγκες. Το ίδιο ισχύει και για τα ιστορικά και τα επινοημένα πρόσωπα. Υπάρχουν πολλοί Ρούι Ντίας στην ισπανική παράδοση και τούτος εδώ είναι ο δικός μου.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
Η ΕΦΙΠΠΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ του λόφου, βάζοντας το χέρι για σκίαστρο στην άκρη του κράνους, ο κουρασμένος καβαλάρης κοίταξε πέρα, στο βάθος. Ο ήλιος, κατακόρυφος εκείνη την ώρα, έκανε τον αέρα εκεί κάτω να μοιάζει κυματιστός, συμπυκνώνοντάς τον, δίνοντάς του μια υπόσταση σχεδόν υλική. Το Σαν Ερνάν, σαν μικρή σκούρα κηλίδα, διακρινόταν στη μέση της πυρωμένης αχυρόχρωμης πεδιάδας, κι από κει ανέβαινε προς τον ουρανό μια στήλη καπνού. Δεν έβγαινε από τα οχυρωμένα τείχη, αλλά από κάτι που βρισκόταν πολύ κοντά, τη σιταποθήκη ή τον στάβλο του μοναστηριού.

Μπορεί οι μοναχοί να πολεμούσαν ακόμα, σκέφτηκε ο καβαλάρης.

Τράβηξε τα χαλινάρια για να γυρίσει το άλογό του και κατηφόρισε την πλαγιά. Οι μοναχοί του Σαν Ερνάν, συλλογιζόταν έχοντας ταυτόχρονα τον νου του πού πατούσε το ζώο, ήταν σκληρά καρύδια, μαθημένοι να μάχονται. Αλλιώς δεν θα 'χαν επιβιώσει δίπλα στο μοναδικό πηγάδι με πόσιμο νερό της περιοχής, πάνω στη συνήθη διαδρομή των Μαυριτανών επιδρομέων που διέσχιζαν το ποτάμι από τον νότο φάχνοντας για λάφυρα, κοπάδια, σκλάβους και γυναίκες.

Κερδίσουν ή χάσουν, κατέληξε ο καβαλάρης, όταν θα φτάσουμε θα 'χουν τελειώσει όλα.

Η έφιππη ομάδα είχε ξεπεζέψει για να μην κουράζονται

τα άλογα και περίμενε στα ριζά του λόφου: οχτώ μουλάρια με τις αποσκευές και σαράντα δύο άντρες ζωσμένοι με σίδερο και δέρμα, με τις λόγχες στον δεξιό αναβολέα και στη σέλα. Η σκόνη της διαδρομής, που σκέπαζε ανθρώπους και ζώα, κολλούσε πάνω στα γενειοφόρα, ιδρωμένα πρόσωπα, τόσο που μόνο τα κοκκινισμένα μάτια και τα στόματα διαπερνούσαν τις ανέκφραστες γκριζες μάσκες.

«Μισή λεύγα» είπε ο καβαλάρης.

Χωρίς να χρειαστεί να δώσει διαταγή, σιωπηλοί από συνήθεια, ανέβηκαν όλοι στις σέλες και σταθεροποιήθηκαν στους αναβολείς βολεύοντας τα κουρασμένα μέλη τους. Σχημάτιζαν μια πομπή χωρίς ιδιαίτερη τάξη, με τις ασπίδες κρεμασμένες στην πλάτη. Σπιρούνισε το άλογό του ο καβαλάρης, μπαίνοντας επικεφαλής, και η ομάδα ξεκίνησε ακολουθώντας τον μέσα στον θόρυβο από τις οπλές των αλόγων, τα τριξίματα από το δέρμα στις σέλες και τους ήχους του ατσαλιού καθώς τα όπλα τρίβονταν πάνω στους αλυσιδωτούς θώρακες.

Ο ήλιος είχε χαμηλώσει λίγο όταν έφτασαν στο Σαν Ερνάν.

Η φάλαγγα πλησίασε αργά, με το λικνιστό βήμα των αλόγων. Τριζοβολούσε ακόμα η τελευταία φωτιά στην καμένη σιταποθήκη, ανάμεσα σε ξύλα που κάπνιζαν. Είκοσι βήματα πιο πέρα, οι τοίχοι του μοναστηριού από πέτρα και πλίνθους ήταν ανέπαφοι. Το πρώτο πράγμα που είδαν οι καβαλάρηδες πλησιάζοντας, χωρίς κανείς να το σχολιάσει αλλά και χωρίς η λεπτομέρεια αυτή να διαφύγει από κανέναν, ήταν πως ο σταυρός βρισκόταν ακόμα στην κορυφή του μικρού καμπαναριού. Όταν οι Μαυριτανοί καταλάμβαναν ένα μέρος, ήταν το πρώτο που κατέβαζαν.

Η αλήθεια όμως ήταν ότι η ομάδα είχε κάνει το τελευ-

ταίο κομμάτι της διαδρομής σε ανάπτυξη μάχης, παρατηρώντας το τοπίο με μάτια ανέκφραστα και άδεια, αλλά σε επιφυλακή με την ασπίδα στο χέρι και τη λόγχη σταυρωτά στο τόξο της σέλας, για την περίπτωση που κάποιος κρυμμένος εχθρός θα προσπαθούσε να τους αιφνιδιάσει. Όποιος φυλάει τα ρούχα του, έλεγε η παλιά παροιμία, έχει τα μισά.

Μπορεί εσύ να μην έβλεπες Μαυριτανούς, αλλά αυτό δεν σήμαινε πως εκείνοι δεν έβλεπαν εσένα.

Η πόρτα βρισκόταν στη βόρεια πλευρά του τείχους. Όταν πλησίασαν, βρήκαν τους μοναχούς να τους περιμένουν, με τα ράσα λερωμένα από χώμα και καπνιά. Ήταν καμιά δωδεκαριά και μερικοί κρατούσαν ακόμα μικρές στρογγυλές ασπίδες και ξίφη. Ένας από αυτούς, νεαρός, κοκκινομάλλης, κρατούσε μια βαλλίστρα και είχε τρεις σαΐτες περασμένες στο σχοινένιο ζωνάρι του.

Βγήκε μπροστά ο ηγούμενος. Μακριά γένια με γκρίζες τούφες, κουρασμένα μάτια. Το φαλακρό και ηλιοκαμένο κρανίο του τον απάλλασσε από το στρογγυλό κούρεμα στην κορυφή. Κοίταζε δύσθυμος τον αρχηγό των καβαλάρηδων.

«Μπα; Ήρθατε τελικά;» είπε ξερά.

Ανασήκωσε ο άλλος τους ώμους κάτω από τον αλυσιδωτό θώρακα, χωρίς να απαντήσει. Κοίταζε δύο σώματα σκεπασμένα με κουβέρτες, ακουμπισμένα στη σκιά που είχε αρχίσει να μακραίνει στη βάση του τείχους.

«Είναι από τους δικούς μας» είπε ο ηγούμενος. «Ο αδελφός Πέδρο και ο αδελφός Μαρτίν. Τους αιφνιδίασαν στον λαχανόκηπο και δεν πρόφτασαν να μπουν μέσα».

«Κανέναν Μαυριτανό;»

«Εκεί».

Προχώρησε μερικά βήματα και ο καβαλάρης τον ακολούθησε με τα χαλινάρια χαλαρά, σφίγγοντας τα πόδια του στα πλευρά του αλόγου για να το οδηγήσει. Δίπλα στην ανατολική πλευρά του τείχους τρία σώματα ήταν ξαπλωμένα ανάμεσα στις ξερές λαδανιές. Ο αρχηγός της ομάδας τα κοίταξε χωρίς να ξεπεζέψει: φορούσαν καφέ τζούμπες* και το τουρμπάνι του ενός είχε λυθεί, αποκαλύπτοντας ένα μεγάλο καφετί κόψιμο που του είχε ανοίξει το μέτωπο στα δυο. Ένας άλλος κειτόταν μπρούμυτα, χωρίς εμφανή πληγή. Ο τρίτος, πεσμένος στο πλάι, είχε το στήθος τρυπημένο από βέλος βαλλίστρας, και τα μάτια του ήταν μισάνοιχτα και γυάλινα. Και οι τρεις είχαν αρχίσει να φουσκώνουν και να μαυρίζουν κάτω από τον ήλιο. Το αίμα ήταν σχεδόν πηγμένο και πάνω στα πτώματα βούιζε ξετρελαμένο ένα σμήνος από μύγες.

«Προσπάθησαν να επιτεθούν από τούτη την πλευρά» είπε ο ηγούμενος. «Νόμιζαν πως θα 'ταν εύκολο, επειδή εδώ το τείχος είναι πιο χαμηλό».

«Πόσοι ήταν;»

«Μια ομάδα γύρω στους τριάντα, μπορεί και περισσότεροι. Επιτέθηκαν τα χαράματα, με το πρώτο φως, την ώρα που οι δύο αδελφοί πήγαιναν στον λαχανόκηπο... Ήθελαν να τους πιάσουν ζωντανούς και να χωθούν μέσα, αλλά οι δικοί μας έβαλαν τις φωνές για να μας ειδοποιήσουν. Έτσι, τους σκότωσαν και όλο το πρωί έκαναν γιουρούσια προσπαθώντας να μπουν».

«Πότε έφυγαν;»

«Δεν πάει πολλή ώρα». Ο ηγούμενος κοίταξε την ομάδα των αντρών, που περίμεναν μερικά βήματα πιο πέρα

* Παραδοσιακό μακρύ ανδρικό ένδυμα πολλών αραβικών χωρών. (Σ.τ.Μ.)

κουβεντιάζοντας με τους μοναχούς. «Ίσως σας είδαν να έρχεστε, ή μπορεί και όχι. Η ουσία είναι ότι έφυγαν».

Ο καρβαλάρης έστρωσε με το χέρι τα γένια του. Σκεφτόταν την κατάσταση ενώ παρατηρούσε τα χνάρια, που απομακρύνονταν προς τα δυτικά: πεταλωμένα άλογα, και μάλιστα πολλά. Ο ηγούμενος σήκωσε το κεφάλι του και τον κοίταξε ερωτηματικά, μισοκλείνοντας τα μάτια από τον ήλιο.

«Θα τους κυνηγήσετε;»

«Εννοείται».

«Έχουν προβάδισμα».

«Δεν υπάρχει βιάση. Αυτά τα πράγματα γίνονται αργά, και οι δικοί μου είναι κουρασμένοι».

Η έκφραση του μοναχού είχε γλυκάνει κάπως.

«Μπορούμε να σας δώσουμε νερό και λίγο κρασί... Δεν έχουμε φουρνίσει ψωμί, αν και μένει λίγο από εκείνο που ψήσαμε πριν από τρεις μέρες. Επίσης λαρδί και καπνιστό κρέας».

«Φτάνουν αυτά».

Γύρισαν κοντά στους υπόλοιπους, ο ηγούμενος περπατώντας δίπλα στον αναβολέα του καρβαλάρη. Εκείνος έκανε ένα νεύμα με το κεφάλι σ' αυτόν που είχε μείνει επικεφαλής των στρατιωτών: έναν ξανθωπό, γεροδεμένο άντρα με φαρδιούς ώμους, που φορούσε έναν ξεφτισμένο γκριζομανδύα πάνω από τον αλυσιδωτό θώρακά του, ο οποίος, με τη σειρά του, έδωσε διαταγή να ξεπεζέψουν. Οι καρβαλάρηδες κατέβηκαν από τα άλογά τους για να ξεμουδιάσουν τα πονεμένα μέλη τους, τινάζοντας τη σκόνη και βγάζοντας τα κράνη, σχεδόν όλα ντυμένα από μέσα με ύφασμα, αλλά, παρ' όλα αυτά, καυτά από τον ήλιο.

«Από πού έρχεστε;» θέλησε να μάθει ο ηγούμενος.

Ο αρχηγός της ομάδας είχε πατήσει κι αυτός τα πόδια του στο χώμα. Πέρασε τα χαλινάρια μπροστά από το κεφάλι του αλόγου και το χτύπησε απαλά στον λαιμό. Μετά έβγαλε το κράνος του. Παρότι η αλυσιδωτή κουκούλα κρεμόταν πίσω, ανάμεσα στους ώμους του, κάτω από τον τραχύ πάνινο σκούφο το ξυρισμένο κεφάλι του ήταν μούσκεμα από τον ιδρώτα.

«Μας πλήρωσαν για να καταδιώξουμε την ομάδα των Μαυριτανών. Κι αυτό κάνουμε».

«Μόνο οι αφεντιές σας είστε;»

«Έχω κι άλλους άντρες και εφόδια στο Αγόρμπε. Τους Μαυριτανούς όμως θα τους αναλάβουμε εμείς».

Ο ηγούμενος έδειξε προς τη δύση.

«Υπάρχουν αρκετοί καινούριοι οικισμοί προς τα εκεί. Φοβάμαι για τους κατοίκους».

Ο αρχηγός της ομάδας κοίταξε προς την κατεύθυνση που του έδειχνε ο μοναχός. Ύστερα έβγαλε τον πάνινο σκούφο του, σκούπισε μ' αυτόν το μέτωπό του και ανασήκωσε πάλι τους ώμους.

«Προσευχηθείτε γι' αυτούς, πάτερ. Θα το χρειαστούν».

«Και οι αφεντιές σας;»

«Κάθε πράγμα στον καιρό του».

Τον κοίταζε ο ηγούμενος προσεκτικά, σαν να τον ζύγιζε.

«Δεν μου είπατε ακόμα το όνομά σας, κύριε».

«Ρούι Ντίας».

Τρεμόπαιξε τα βλέφαρα ο μοναχός, έκπληκτος. Ή, μάλλον, εντυπωσιασμένος.

«Από το Βιβάρ;»

«Από το Βιβάρ».

* * *

Όταν έπεσε η νύχτα, στρατοπέδευσαν πιο δυτικά, προστατευμένοι από τις χαράδρες που τους επέτρεπαν να ανάψουν φωτιές χωρίς να φαίνονται από μακριά.

Οι άντρες ξεσέλωσαν τα άλογα, χαλάρωσαν τα χαλινάρια και ξάπλωσαν πάνω στους μανδύες τους για να φάνε και να πιουν λίγο νερωμένο κρασί. Σχεδόν όλοι το έκαναν σιωπηλά, ήταν πολύ κουρασμένοι για να πουν το παραμικρό. Άφησαν τα πόδια των ζώων δεμένα και κράτησαν τα όπλα κοντά τους. Δύο καβαλάρηδες με πολεμικά κέρατα κρεμασμένα στον λαιμό φύλαγαν σκοπιά κάνοντας κύκλους γύρω από τον μικρό καταυλισμό. Κατά διαστήματα ακουγόταν ο ήχος από τις οπλές των αλόγων τους, ενώ οι έφιππες σκιές τους πηγαινοέρχονταν αργά μέσα στη νύχτα, κάτω από τα άστρα.

Πλησίασε ο υπαρχηγός της ομάδας: Μινάγια τον φώναζαν, και Άλβαρ Φάνιες ήταν το όνομά του. Η ογκώδης μορφή του, καθισμένη δίπλα στον Ρούι Ντίας, διαγραφόταν στη λάμψη της πιο κοντινής φωτιάς. Το πρόσωπό του, σημαδμένο από την ευλογία και τις μάχες, δικαιολογούσε απόλυτα το κράνος και τον αλυσιδωτό θώρακα που φορούσε.

«Ποιο είναι το σχέδιο;»

«Δεν υπάρχει σχέδιο, προς το παρόν».

Κοιτάχτηκαν ατάραχοι, με τα χείλη σφιγμένα. Ανακούρουδα ο Μινάγια, ακουμπισμένος στη σέλα και στα δισάκια ο αρχηγός. Ακίνητοι και συνεννοημένοι. Οι κοκκινωπές φλόγες έκαναν φώτα και σκιές να χορεύουν στα γενειοφόρα πρόσωπά τους.

«Αυτή η συμμορία θα κάνει μεγάλες ζημιές στο μεταξύ» είπε τελικά ο Μινάγια.

«Η βιάση όμως σκοτώνει» αντέτεινε ο Ρούι Ντίας.

Δίστασε μια στιγμή ο άλλος.

«Πράγματι» είπε.

Δάγκωνε ο Ρούι Ντίας ένα κομμάτι ξεραμένο κρέας, μασώντας το για να το μαλακώσει. Το έτεινε στον υπαρχηγό του, που αρνήθηκε με το κεφάλι.

«Ο αδελφός λέει πως υπάρχουν τέσσερις νέοι οικισμοί από δω ως τα βουνά» είπε.

Κοίταξαν προς το μέρος των ξαπλωμένων γύρω από τις φωτιές αντρών. Ο μοναχός ήταν εκεί, τυλιγμένος με μια κουβέρτα. Ήταν ο κοκκινομάλλης που είχε ρίξει με τη βαλλίστρα στη διάρκεια της υπεράσπισης του Σαν Ερνάν. Ο ηγούμενος του είχε επιτρέψει να συνοδέψει την ομάδα των καβαλάρηδων, επειδή ήταν νέος και γνώριζε τα κατατόπια. Θα τους ήταν χρήσιμος και για πνευματική βοήθεια. Τους είχε ακολουθήσει καβάλα σ' ένα μουλάρι, με τη βαλλίστρα κρεμασμένη στο τόξο της σέλας.

«Με γυναικόπαιδα;»

Ανασήκωσε τους ώμους ο Μινάγια.

«Θα υπάρχουν μερικά».

«Ζόρικα τα πράγματα».

«Ναι, μα την πίστη μου. Πολύ ζόρικα».

Ζύγιζε ο Ρούι Ντίας με το μυαλό του μέρες, διαδρομές και συμβάντα δυνατά και πιθανά. Το σκάκι που θα παιζόταν πάνω σε μια σκακιέρα από χερσοτόπια, ελάχιστο νερό και βραχώδεις λόφους, στη ζέστη της μέρας και στην παγωνιά της νύχτας. Μια βδομάδα τώρα, είχαν ακούσει, η μαυριτανική ομάδα διέτρεχε την πεδιάδα ανάμεσα στο ποτάμι που ονόμαζαν Γκουαδαμιέλ και στην οροσειρά Χουδίο: έναν απέραντο ερημότοπο, σύνορο ανάμεσα στη χριστιανική Καστίλλη και στα μουσουλμανικά βασίλεια, όπου κάποιοι φτωχοί και απελπισμένοι –χριστιανοί άποικοι που έφευγαν για να γλιτώσουν από τη μιζέρια, οικο-

γένειες Μοζαράβων* που το είχαν σκάσει από τον νότο, τυχοδιώκτες κάθε είδους— αποφάσιζαν να εγκατασταθούν σε μικρά αγροκτήματα για να οργώσουν τη γη και να μεγαλώσουν μερικά κοπάδια με το ένα χέρι στα αγροτικά εργαλεία και το άλλο στο σπαθί, πέφτοντας να κοιμηθούν με το ένα μάτι ανοιχτό και ζώντας, όσο έμεναν ζωντανοί, με τον φόβο στην ψυχή και τον Χριστό στο στόμα.

«Οι αστοί του Αγόρμπε μάς πλήρωσαν για να κυνηγήσουμε αυτούς τους Μαυριτανούς» του θύμισε ο Μινάγια.

«Και θα τους κυνηγήσουμε. Αλλά δεν σκοπεύω να σκάσω άντρες και άλογα. Έξι λεύγες τη μέρα... Έξι ή επτά αν βιαστούμε, το πολύ».

«Όσο περισσότερο καθυστερήσουμε να βρούμε τη συμμορία, τόσο χειρότερα θα είναι».

«Για ποιον;»

«Για τους αποίκους».

«Δες το από την καλή πλευρά. Όσο περισσότερο καθυστερήσουμε, τόσο πιο φορτωμένοι με λάφυρα και πιο αργοί θα είναι... Γυναίκες, σκλάβοι και ζώα».

Ο υπαρχηγός χαμογέλασε. Γύρισε να φτύσει προς τη φωτιά και ξαναχαμογέλασε.

«Μα την πίστη μου. Αυτό είναι το σχέδιό σου λοιπόν».

«Λίγο πολύ».

«Να παχύνεις τον χοίρο προτού τον σκοτώσεις».

«Κάτι τέτοιο. Και να μας μείνουν μετά τα λουκάνικα, το χοιρομέρι και τα εντόσθια».

Ο Μινάγια έριξε μια ματιά στον μοναχό.

* Μοζάραβες: οι «εξαραβισμένοι», οι χριστιανοί υπήκοοι των Αράβων της Ιβηρικής χερσονήσου. (Σ.τ.Μ.)

«Καλύτερα να μην το πούμε αυτό στον κοκκινοτρίχη. Συνεχώς ρωτάει γιατί δεν σπιρουνίζουμε τα άλογα».

«Ε, πες του την αλήθεια, ή τη μισή: πως αυτά τα πράγματα γίνονται αργά, για να μην ξεθεώσουμε την ομάδα και να μην πέσουμε σε καμιά ενέδρα. Τα υπόλοιπα μπορείς να τα παραλείψεις».

Ένα άλογο χλιμίντρισε έξω από τη χαράδρα, πέτρες ακούστηκαν να κατρακυλούν, και οι δύο άντρες μισοσηκώθηκαν και κοίταξαν προς τα χει. Αμέσως όμως ακούστηκε η καθησυχαστική φωνή ενός φρουρού. Το άλογό του είχε σκοντάψει στα σκοτεινά.

«Δεν μιλήσαμε καθόλου από τότε που φύγαμε από το Μπούργος» είπε ο Μινάγια.

«Μιλήσαμε για πολλά πράγματα».

«Όχι για όλα».

Έπεσε πάλι σιωπή, ενόσω ο Ρούι Ντίας τελείωνε το ξεραμένο κρέας του. Ο υπαρχηγός του εξακολουθούσε να τον κοιτάζει στο φως της φωτιάς, που έμοιαζε να τονίζει τα σημάδια της ευλογιάς στο αργασμένο από τον ήλιο δέρμα του.

«Σε ακολούθησαν στην εξορία. Κάτι που για όσους είμαστε συγγενείς σου είναι φυσιολογικό, η οικογένεια είναι οικογένεια. Στους άλλους όμως οφείλεις ευγνωμοσύνη. Πέρασαν δεκατέσσερις μέρες και δεν τους έχεις πει τίποτα». Έκανε μια αόριστη χειρονομία, δείχνοντας τις ξαπλωμένες γύρω από τις φωτιές μορφές. «Νομίζω πως περιμένουν δυο κουβέντες από σένα».

«Τι κουβέντες;»

«Δεν ξέρω. Κάτι να πεις».

Ο Ρούι Ντίας σκάλιζε τα δόντια του.

«Ήξεραν τι έρχονταν να κάνουν όταν με ακολούθησαν».

«Κανείς δεν τους υποχρέωσε όμως. Ήρθαν για το όνομα και τη φήμη σου. Μην το ξεχνάς».

«Δεν το ξεχνώ».

Τύλιξε ο αρχηγός της ομάδας τα απομεινάρια του φαγητού σε ένα πανί και τα έβαλε στα δισάκια.

«Κι εσύ, Μινάγια...; Εσύ γιατί ήρθες;»

«Βαριόμουν στο Μπούργος». Έβγαλε ένα σύντομο, ξερό γέλιο. «Από τότε που ήμασταν παιδιά, ξέρω ότι μαζί σου δεν βαριέται κανείς ποτέ».

Έμεινε μια στιγμή σιωπηλός και σαν σκεπτικός, και μετά γέλασε ξανά. Πιο δυνατά αυτή τη φορά. Παρατεταμένα.

«Γιατί γελάς τώρα, Μινάγια;»

«Θυμάμαι τα μούτρα του Αλφόνσο στη Σάντα Γκαδέα. Όταν, με μεγάλη επισημότητα, ανέβηκες τα τρία σκαλοπάτια της Αγίας Τράπεζας, ακούμπησες το χέρι σου στη λαβή του σπαθιού και του είπες να ορκιστεί... Το θυμάσαι;»

«Βέβαια. Δεν το ξεχνώ. Ούτε αυτός».

«Όλοι εκείνοι οι ιδαλγοί*, οι ιππότες και οι επιφανείς, η αφρόκρεμα της Λεόν και της Καστίλλης, που μουρμούριζαν. Αλλά χαμηλόφωνα, φυσικά. Ο μόνος που τόλμησε να το πει δυνατά ήσουν εσύ».

Μάζεψε ο Ρούι Ντίας ένα ξερό κλαδί από το χώμα και το πέταξε στη φωτιά.

«Ακριβά μου κόστισε, όπως βλέπεις».

«Δεν μπορούσες να αντισταθείς στον πειρασμό, ε;»

«Ποιον πειρασμό;»

«Να κάνεις έναν βασιλιά να κοκκινίσει. Μα την πίστη μου. Πάντα ήσουν πεισματάρης και αλαζόνας».

* Ιδαλγός: Ισπανός ευγενής, μέλος της κατώτερης αριστοκρατίας. (Σ.τ.Μ.)

«Άντε, πήγαινε για ύπνο. Θα είναι δύσκολη μέρα η αυριανή».

Ο Μινάγια σηκώθηκε τρίβοντας τα νεφρά του και χαμουργήθηκε τόσο δυνατά, που τα σαγόνια του κόντεψαν να ξεκολλήσουν.

«Καληνύχτα, Ρούι. Ο Θεός να σε φυλάει».

«Καληνύχτα».

* * *

Ο Ρούι Ντίας προσευχήθηκε σιωπηλά, ίσα που μισάνοιγε τα χείλη του: ένα Πάτερ ημών κι ένα Χαίρε Μαρία, για να μην παραλείψει ούτε τη Μητέρα ούτε τον Υιό. Σ' εκείνου του είδους τη ζωή και σε τέτοια μέρη, καλό ήταν να κοιμάσαι με τακτοποιημένα τα πράγματα και την ψυχή έτοιμη. Αφού έκανε τον σταυρό του, βεβαιώθηκε πως σπαθί και εγχειρίδιο βρίσκονταν κοντά στα χέρια του, τράβηξε τον μανδύα πάνω στο στήθος του, βόλεψε καλύτερα το κεφάλι του κι έμεινε ακίνητος κοιτάζοντας τα αστέρια. Οι φωτιές σιγόςβηναν και η ομάδα των ενόπλων ροχάλιζε του καλού καιρού. Χλιμίντρισε κι άλλο άλογο. Πάνω από τον καταυλισμό, στον μαύρο θόλο του ουρανού, χιλιάδες λαμπερά αστέρια περιστρέφονταν πολύ αργά γύρω από τον πολικό αστέρα· ο Ωρίωνας, ο κυνηγός, έδειχνε κιόλας τη φαρέτρα του στις σκοτεινές άκρες της χαράδρας.

Να κάνεις έναν βασιλιά να κοκκινίσει, είχε πει ο Μινάγια. Και ότι γι' αυτό βρίσκονταν εκεί.

Δεν ήταν δύσκολο να θυμηθεί, σκέφτηκε ο Ρούι Ντίας, πολύ περισσότερο εκείνη τη νύχτα, κάτω από εκείνο τον ουρανό που σκέπαζε και το μοναστήρι Σαν Πέδρο ντε Καρδένια, όπου σε απόσταση δύο εβδομάδων πορείας, και κάθε μέρα πιο μακριά, η γυναίκα του και οι κόρες του

βρίσκονταν υπό την προστασία των μοναχών, με χρήματα ίσα ίσα για να συντηρηθούν έξι μήνες.

Δεν ήταν δύσκολο να θυμηθεί, συνέχισε να συλλογίζεται δίπλα στα κοιμισμένα σώματα των αντρών που τον είχαν ακολουθήσει στην εξορία. Κάποιοι, όπως είχε πει ο υπαρχηγός του, για λόγους τιμής, επειδή ήταν συγγενείς: ο ανιψιός του Φέλες Γκορμάς και ο άλλος ανιψιός του, ο τραυλός Πέδρο Μπερμούδες, σημαιοφόρος υπεύθυνος για το λάβαρο. Μακρινοί συγγενείς ήταν επίσης οι δύο Άλβαρ. Οι υπόλοιποι της ομάδας ήταν υπηρέτες από τα σπίτια της ανώτερης κοινωνίας του Βιβάρ, στενοί φίλοι, όπως ο Ντιέγο Ορδόνιες, ή επί πληρωμή τυχοδιώκτες που είχαν έρθει για να βγάλουν το φωμί τους, επειδή λαχταρούσαν λάφυρα ή από θαυμασμό για τον Ρούι Ντίας· σίγουροι πως αυτός, μια που δεν υπήρχε χριστιανικό βασίλειο να τον δεχτεί, θα έκανε επικερδείς επιδρομές στα μαυριτανικά εδάφη.

Σαράντα δύο άντρες εκεί, οι καλύτεροι, και πενήντα πέντε στο Αγόρμπε, κάτω από τις διαταγές δύο ακόμη έμπιστων φίλων, του Μαρτίν Αντολίνες και του Γένεγο Τέγες, να προστατεύουν τα ελάχιστα εφόδια. Αυτοί ήταν όλοι κι όλοι.

Δεν ήταν δύσκολο λοιπόν να θυμηθεί τον βασιλιά της Καστίλλης και της Λεόν κατακόκκινο από την οργή, με το δεξί χέρι πάνω στα Ευαγγέλια, υποχρεωμένο να ορκιστεί πως δεν είχε καμία σχέση με τη δολοφονία του Σάντσο, του αδελφού του. Να διαβεβαιώσει μπροστά σε έναν σταυρό πως ήταν ο νέος βασιλιάς χάρη στη σαφή και ρητή θέληση του Θεού, και όχι λόγω της παρέμβασης ενός δολοφονικού χεριού. Ο Αλφόνσο ΣΤ΄ είχε φτάσει στο Μπούργος περιμένοντας ζητωκραυγές, και τις είχε από τον ενθουσιασμένο λαουτζίκο· έπεσε όμως και πάνω σε μια σειρά επιφανείς Καστιλλιάνους που, σαν να μην το έκαναν

επίτηδες, κόβοντάς του τον δρόμο προς το παλάτι, τον οδήγησαν στην εκκλησία και στον όρχο.

Ενέδρα, θα έλεγε αργότερα ο Αλφόνσο στους έμπιστούς του. Με τα υποκριτικά τους χαμόγελα και τους αυλικούς τους τρόπους, με τους επίσημους μανδύες τους, αυτοί οι ξιπασμένοι από το Μπούργος τού είχαν στήσει ενέδρα. Ο μόνος που δεν χαμογελούσε ήταν ο Ρούι Ντίας, ο ιδαλγός από το Βιβάρ που είχε χρηματίσει σημαιοφόρος του μακαρίτη του αδελφού του. Στεκόταν μπροστά του με το σπαθί στη ζώνη, το κεφάλι ακάλυπτο, γεμάτος σεβασμό αλλά θανατηφόρος, σοβαρός και αδύνατος σαν κλαρί. Και μόλις τον οδήγησαν μπροστά στην Αγία Τράπεζα, τον στρίμωξε. Απ' όλους εκείνους, ήταν ο μόνος που τόλμησε να κάνει τη βρόμικη δουλειά.

«Ορκίζεστε ότι δεν έχετε καμία σχέση με το έγκλημα εναντίον του αδελφού σας;»

«Ναι, ορκίζομαι».

«Αν λέτε αλήθεια, να σας το ανταποδώσει ο Θεός. Κι αν ψευδορκείτε, να σας ζητήσει λογαριασμό. Και, όπως τον βασιλιά δον Σάντσο, να σας σκοτώσουν με προδοσία αχρείοι, όχι ιππότες».

«Πολύ σκληρά με πιέζεις, Ρούι Ντίας».

«Επειδή το χτύπημα είναι σκληρό».

Ύστερα από αυτό, με ντροπιασμένο ύφος, κατακόκκινο πρόσωπο και γρήγορο βηματισμό, κάνοντας πέρα τους ντόπιους από το Μπούργος ενώ καλούσε γύρω του τους ιππότες του από τη Λεόν, τις Αστούριες και τη Γαλικία, ο Αλφόνσο ΣΤ' βγήκε από την εκκλησία.

«Ανοίξτε δρόμο για τον βασιλιά!» φώναξε ο Ρούι Ντίας, μόνος του στο πρεσβυτέριο.

Έξι μήνες μετά εκδόθηκε το διάταγμα της εξορίας του.

ΞΕΚΙΝΗΣΑΝ ΜΕ ΤΟ ΧΑΡΑΜΑ, φασματικές μορφές ανθρώπων και ζώων στο πρώτο γκρίζο φως, καθεμία με τη λόγχη της, ιππεύοντας γρήγορα για να επωφεληθούν από το γεγονός ότι η ζέστη δεν έπιανε παρά αργά το πρωί. Και περίπου αυτή την ώρα έφτασαν στον πρώτο από τους λεγόμενους νέους οικισμούς που σημάδευαν τη διαδρομή. Ήταν ένα μικρό αγρόκτημα με καφετιούς τοίχους, όπου, σύμφωνα με τον μοναχό του Σαν Ερνάν, κατοικούσαν δύο οικογένειες που είχαν έρθει από τις Αστούριες.

Η φάλαγγα των καβαλάρηδων σταμάτησε σε όση απόσταση φτάνει ένα βέλος. Δεν έβγαινε καπνός από την καμινάδα. Όλα έδειχναν έρημα και δεν γάβγιζαν σκυλιά, ας είχαν πλησιάσει άλογα. Προχώρησαν δύο έφιπποι ανιχνευτές με δερμάτινη θωράκιση και ελαφρύ οπλισμό, ενώ ο Ρούι Ντίας παρατηρούσε τα κοράκια που πετούσαν πάνω από το μέρος. Όταν χαμήλωσε τα μάτια του, συνάντησε το βλέμμα του Μινάγια και κατάλαβε πως ο υπαρχηγός του σκεφτόταν ό,τι κι εκείνος.

Αυτό που έβλεπαν θα μπορούσε να ερμηνευτεί με τέσσερις ή πέντε διαφορετικούς τρόπους, αλλά αυτοί δεν έβλεπαν παρά μόνο έναν. Κι αυτό δεν τους άρεσε.

Ανασηκώθηκε στους αναβολείς για να βλέπει καλύτερα. Οι δύο ανιχνευτές είχαν φτάσει στο αγρόκτημα. Ο ένας από αυτούς ξεπέζεψε με το σπαθί στο χέρι, παρέδωσε τα

χαλινάρια στον σύντροφό του και πέρασε το κατώφλι, ενώ ο άλλος κοίταζε ολόγυρα από τη σέλα. Σε λίγο βγήκε αυτός που είχε μπει μέσα στο αγρόκτημα και ο Ρούι Ντίας τούς είδε να πλησιάζουν ο ένας τον άλλο. Φάνηκαν να ανταλλάσσουν μερικές κουβέντες. Μετά ο έφιππος σήκωσε το σπαθί του με τη λαβή προς τα πάνω, κρατώντας το από τη λεπίδα. Τίποτα εχθρικό ενόφει σήμαινε αυτό.

Ο Ρούι Ντίας γύρισε προς τους άντρες και, χωρίς δεύτερο σήμα, σπιρουνίζοντας τα άλογα ανάμεσα σε πλαταγίσματα της γλώσσας και ελαφρά χτυπήματα των χαλιναριών, κατευθύνθηκαν όλοι μαζί αργά προς το αγρόκτημα.

Ξεπέξεψε μπροστά στην πόρτα. Ο έφιππος ανιχνευτής ήταν συνοφρυωμένος κι αυτός που είχε μπει στο κτίριο ήταν κάτωχρος, με τα γένια του γεμάτα εμετό. Το όνομά του ήταν Γκαλίν Μπαρμπουές. Νεαρός Αραγονέζος, ήρεμος και αξιόπιστος, από τους ανθρώπους που δεν ταράζονται εύκολα. Από γενιά Αλμογάβαρων*. Είχε προσχωρήσει στην ομάδα στη γέφυρα του Αρλανσόν, όταν είχε μάθει για την εξορία του Ρούι Ντίας. Άφηνε πίσω του κάποιο επεισόδιο στην πατρίδα για το οποίο δεν του άρεσε να μιλάει. Και δεν ήταν ο μόνος. Άντρες που τους ώμους τους βάραιναν σκοτεινές υποθέσεις υπήρχαν πολλοί στην ομάδα.

«Άσχημο;» τον ρώτησε ο Ρούι Ντίας.

«Χειρότερο».

Προχώρησαν μαζί μέχρι την είσοδο. Το αγρόκτημα ήταν φτιαγμένο παρόμοια με άλλους νέους οικισμούς στα σύνορα του Ντουέρο: ένας πλίθινος τοίχος περιέβαλλε τον στάβλο

* Αλμογάβαροι: στρατιώτες του ελαφρού πεζικού που πρωτοεμφανίστηκαν στο βασίλειο της Αραγονίας και χρησιμοποιήθηκαν σε μεταγενέστερες φάσεις της Ρεκονκίστα, τον 13ο και τον 14ο αιώνα. (Σ.τ.Μ.)

και το κυρίως κτίριο, οχυρωμένο με χοντρούς τοίχους και πολεμίστρες αντί για παράθυρα. Στην αυλή υπήρχαν στάχτες από μια φωτιά και τα απομεινάρια ενός βοδιού, κεφάλι, πόδια και μερικά εντόσθια, που το είχαν σφάξει εκεί για να ψήσουν το κρέας του. Τρία τέσσερα κοράκια που τσιμπολογούσαν τα λείψανα πέταξαν μακριά όταν ο Ρούι Ντίας και ο ανιχνευτής μπήκαν στην αυλή, για να καθίσουν λίγο πιο πέρα, πάνω στα δύο ανθρώπινα σώματα που ήταν σταυρωμένα πάνω στην πόρτα του στάβλου.

«Γέροι» είπε ο Μπαρμπούες ήρεμα. «Πολύ μεγάλοι για να πουληθούν σκλάβοι... Άχρηστοι για όλα τα υπόλοιπα».

Έγνεφε καταφατικά ο Ρούι Ντίας χωρίς να μιλάει, κοιτάζοντας τα καρφωμένα στα δοκάρια πτώματα. Από μακριά έμοιαζαν με κούκλες παραγεμισμένες με άχυρο, σαν εκείνες που πουλούσαν για τα παιδιά στην αγορά. Από κοντά ήταν δύο ηλικιωμένοι, ασπρομάλληδες και αδύνατοι, και του ενός κρέμονταν έξω τα σωθικά. Προτού τους καρφώσουν εκεί, τους είχαν κόψει τ' αυτιά και τη μύτη: οι πληγές και τα έντερα ήταν μαύρα από τις μύγες.

Έδειξε ο Μπαρμπούες τα απομεινάρια του βοδιού.

«Λίγη διασκέδαση για τους Μαυριτανούς όσο έτρωγαν». Πέρασε το χέρι του από τα γένια του, καθαρίζοντας τα τελευταία υπολείμματα εμετού. «Οι κραυγές τους για μουσική».

Κοίταζε ο Ρούι Ντίας ολόγυρα, εξεταστικά.

«Αυτή ήταν όλη κι όλη η διασκέδαση;»

«Δεν ήταν όλη».

Ακολούθησε τον ανιχνευτή μέχρι το σπίτι. Η κεντρική είσοδος ήταν σπασμένη. Το φως του ήλιου σχημάτιζε ένα φωτεινό ορθογώνιο πάνω στο πάτωμα. Το φως έφτανε

μέχρι το κάτω μισό ενός γυμνού γυναικείου σώματος: τα πόδια ανοιχτά και ακίνητα, πολύ ωχρά, το τρίχωμα του εφηβαίου σκούρο.

«Δεν υπάρχει αίμα» είπε ο Ρούι Ντίας.

«Τη στραγγάλισαν».

«Ίσως πρόβαλε υπερβολική αντίσταση».

«Μπορεί».

Βγήκαν. Ο Μινάγια και ο κοκκινομάλλης μοναχός ήταν στην αυλή και κοίταζαν τους σταυρωμένους. Ο μοναχός μουρμούριζε κάτι λατινικά υπογραμμισμένα από ένα διπλό σημείο του σταυρού με υψωμένο χέρι. Μετά σταυροκοπήθηκε, και το ξανάκανε όταν είδε τους δύο άντρες να βγαίνουν από το σπίτι. Το νεανικό, γεμάτο φακίδες πρόσωπό του ήταν αλλοιωμένο από τη φρίκη.

«Ποιος έμενε εδώ;» τον ρώτησε ο Ρούι Ντίας.

«Δύο οικογένειες... Ήρθαν πριν από ενάμιση χρόνο».

«Πόσοι ήταν;»

Υπολόγισε ο μοναχός.

«Αν προσθέσουμε παππούδες, γονείς και παιδιά, νομίζω εννιά άτομα...» Έδειξε τους σταυρωμένους. «Άρα, πήραν αιχμαλώτους εφτά».

«Έξι».

Έμεινε ο άλλος άναυδος, αργώντας να καταλάβει. Τελικά κοίταξε προς το σπίτι, τρέμοντας ολόκληρος.

«Ω Θεέ μου».

«Ναι».

Έτρεξε προς το κτίριο ο μοναχός και ξαναγύρισε αμέσως, άσπρος σαν περγαμνή. Περιπατούσε παραπατώντας και όλοι νόμισαν πως θα έπεφτε. Πήρε όμως μια βαθιά ανάσα και τους κοίταξε έναν έναν. Ήταν νέος, αλλά δεν του έλειπε το ψυχικό σθένος. Τα σύνορα του Ντουέρο

σκληραιναν όποιον άντεχε λίγο καιρό εκεί, μοναχό, άποι-
κο ή πολεμιστή.

«Είμαι μια από τις μανάδες» είπε. «Δεν ξέρω το όνομά
της».

Έμεινε μια στιγμή σιωπηλός. Τα χέρια του έτρεμαν.

«Οι Μαυριτανοί πήραν δύο ενήλικους άντρες, μια γυ-
ναίκα, μια κοπέλα και δύο αγόρια».

«Και μερικά ζώα» είπε ο Μινάγια δείχνοντας τον άδειο
στάβλο και τα χνάρια στο χώμα.

Έγνεψε καταφατικά ο μοναχός.

«Είχαν τρεις τέσσερις κατσίκες και μερικά πρόβατα». Έδειξε τα απομεινάρια του βοδιού. «Ήταν φτωχοί και
όργωναν μ' αυτό το μοναδικό ζώο».

Έφλαξαν κάτι για να σκεπάσουν τη γυναίκα και βρήκαν
ένα τσουβάλι από κανναβάτσο, που το έριξαν πάνω της. Μετά βγήκαν από τον περίβολο. Η ομάδα περίμενε όρθια
και πειθαρχημένη, κρατώντας τα άλογα από τα χαλινάρια. Όταν ο Ρούι Ντίας και οι υπόλοιποι βρέθηκαν έξω από το
αγρόκτημα, σχεδόν όλοι πλησίασαν για να κοιτάξουν.

«Δύο παντρεμένοι άντρες να σαβανώσουν τη γυναίκα»
τους διέταξε. «Μετά θάψτε τους και τους τρεις. Γρήγορα,
γιατί φεύγουμε».

Έμεινε να παρατηρεί τα ίχνη που είχαν αφήσει φεύγοντας
οι Μαυριτανοί επιδρομείς: κοπριά, πατημασιές αλόγων, οι-
κόσιτων ζώων και πεζών ανθρώπων. Τα χνάρια ήταν πολλά
και οι σβουινιές όχι πολύ ξεραμένες. Κάθισε στις φτέρνες του
κι έλιωσε μία ανάμεσα στα δάχτυλά του για να τη μυρίσει.

«Υπάρχει άλλος ένας νέος οικισμός προς τα εκεί» σχο-
λίασε ο μοναχός. «Σίγουρα έχουν φτάσει κιόλας, αν έστει-
λαν εμπροσθοφυλακή με άλογα, ή θα φτάσουν αύριο, αν
προχωρούν μαζί με τους αιχμαλώτους και τα λάφυρα».

«Υπάρχει μέρος να ποτίσουν τα ζώα;»

«Τίποτα ως εκεί, νομίζω. Αλλά το αγρόκτημα έχει ένα πηγάδι με καλό νερό».

Ανασηκώθηκε ο Ρούι Ντίας.

«Ποιος ζει εκεί;»

«Μια μικρή οικογένεια: χήρος πατέρας και δύο αγοράκια. Η μητέρα πέθανε από πυρετούς».

Ο αρχηγός της έφιππης ομάδας σήκωσε τα μάτια του από τα ίχνη. Στο παλλόμενο φως του ήλιου, που ανέβαινε όλο και πιο ψηλά, η οροσειρά Χουδίο διαγραφόταν στο βάθος στους τόνους της ώχρας. Πριν από τα βουνά, τέσσερις πέντε λεύγες από το αγρόκτημα στο οποίο βρίσκονταν, η πεδιάδα κατέληγε σε μια αλυσίδα λοφίσκων μεσαίου ύψους.

Ο Μινάγια στάθηκε πλάι του. Με τους αντίχειρες χωμένους στη ζώνη, από την οποία κρεμόταν το σπαθί του, ατένισε κι εκείνος τη μακρινή οροσειρά.

«Πρέπει να ξέρουν πια πως είμαστε ξοπίσω τους» είπε.

«Ή να το φαντάζονται».

«Ναι. Σίγουρα έχουν ανιχνευτές που πηγαινοέρχονται, ελαφρά οπλισμένους και με καλά άλογα, για να ελέγχουν τι γίνεται γύρω τους... Φοβάσαι καμιά ενέδρα;»

«Δεν νομίζω. Αυτοί έχουν τον νου τους στη δουλειά τους». Ο Ρούι Ντίας έκανε μια αόριστη κίνηση με το πιγούνι δείχνοντας τους λόφους. «Όπως και να 'χει, όχι μέχρι να φτάσουμε εκεί κάτω. Σε ανοιχτό πεδίο δεν μπορούν να κάνουν τίποτα».

«Πότε υπολογίζεις να τους φτάσουμε;»

«Δεν ξέρω... Σε δυο μέρες ίσως. Τρεις το πολύ».

«Δύο αγροκτήματα ακόμα, θες να πεις».

Ο Ρούι Ντίας δεν απάντησε. Έμειναν σιωπηλοί, παρα-

τηρώντας το τοπίο. Πίσω τους άκουγαν τον θόρυβο από το σκάψιμο τριών τάφων με εργαλεία που είχαν βρει οι άντρες στο σπίτι.

Τελικά ο Μινάγια κούνησε το κεφάλι του.

«Σκέφτεσαι από πού θα γυρίσουν στην πατρίδα τους, έτσι;»

Το πρόσωπο του Ρούι Ντίας παρέμενε ανέκφραστο. Μισόκλεινε τα βλέφαρα από την αντηλιά, χωρίς να παίρνει τα μάτια του από τους λόφους.

«Ναι. Αυτό σκέφτομαι».

* * *

Εκείνη τη μέρα και την επόμενη κινήθηκαν πιο γρήγορα, σταματώντας μόνο για να ξεκουράσουν και να ταΐσουν τα άλογα. Το σούρουπο της δεύτερης μέρας διέγραψε τις σιλουέτες τους στο τελευταίο φως, με τον κόκκινο δίσκο του ήλιου ακόμα ορατό: μια γραμμή από καβαλάρηδες κόντρα σ' έναν ουρανό με χαμηλά ρόδινα σύννεφα, με συνοδεία το κουδούνισμα των όπλων και τον ήχο των σχεδόν άδειων από νερό φλασκιών, που, κρεμασμένα στις σέλες, χτυπούσαν μεταξύ τους σαν κούφια κρανία.

Επωφελούμενοι από το φεγγάρι και προσανατολισμένοι από τον πολικό αστέρα, ίππευσαν έτσι μέχρι αργά το βράδυ. Ξεκουράστηκαν λίγο και σέλωσαν πριν από την αυγή, που τους βρήκε πάλι στον δρόμο. Με το πρώτο φως ήταν πια σε θέση να αναζητήσουν τα ίχνη των επιδρομέων, και τα βρήκαν σε μια χαράδρα πιο βόρεια.

Είδαν τη στήλη του καπνού στα μισά του πρωινού –δεν φυσούσε καθόλου, κι έτσι υψωνόταν γκριζα και κατακόρυφη στον ορίζοντα–, αλλά δεν έφτασαν παρά το απόγευμα, όταν ο ήλιος είχε αρχίσει να πέφτει. Από το αγρόκτημα δεν

απέμεναν παρά καμένα κούτσουρα που κάπνιζαν. Ούτε ανάμεσα στα απομεινάρια του ούτε τριγύρω βρήκαν κανέναν, νεκρό ή ζωντανό. Μπορεί να υπήρχε κάποιος μέσα στο πηγάδι, αλλά ήταν αδύνατον να το διαπιστώσουν, επειδή ήταν μπαζωμένο. Είχαν ρίξει μέσα χώμα και πέτρες, και είχαν καταστρέψει το χείλος του.

«Αυτό σημαίνει πως δεν θα γυρίσουν από τον ίδιο δρόμο» συμπέρανε ο Μινάγια.

Ο Ρούι Ντίας είχε ξεπεζέψει και κοίταζε προς τον βορρά. Είχε κρεμάσει το κράνος από το τόξο της σέλας και είχε την αλυσιδωτή κουκούλα ριγμένη πίσω, πάνω στους ώμους του. Από τον ιδρώτα, η σκόνη της πορείας κολλούσε σαν κρούστα στο πρόσωπό του, ραγίζοντας γύρω από τα μάτια και το στόμα. Τα γένια του έμοιαζαν με γκρίζο στουπί. Ο Μινάγια και ο κοκκινομάλλης μοναχός δίπλα του είχαν την ίδια όψη.

«Μπορούμε να αντέξουμε μια μέρα ακόμα χωρίς νερό» είπε ο Μινάγια. «Μετά θα πρέπει να βγούμε από τον δρόμο μας για να βρούμε».

Κοίταξε ο αρχηγός της ομάδας προς τον βορρά, προς τους κοντινούς πια πρόποδες της οροσειράς.

«Αυτοί έχουν το νερό μπροστά τους» απάντησε αφού το σκέφτηκε για μια στιγμή. Μετά στράφηκε προς τον ιερωμένο. «Υπάρχει μια λιμνούλα εκεί, σωστά...; Ή έτσι έχω καταλάβει».

«Ανάμεσα στους λόφους και στην οροσειρά» επιβεβαίωσε ο άλλος. «Λα Χαρίγια τη λένε, αλλά μάλλον νερόλακος είναι».

«Δεν έχει ξεραθεί ακόμα αυτή την εποχή;»

«Δεν αποκλείεται. Το καλοκαίρι συνήθως δεν έχει παρά λάσπη».